

Posudek na bakalářskou práci Barbory Prokopové *Příčiny pozitivní interpretace J. V. Stalina v Rusku za Putinova prezidentství (2000 – 2008)*, UK FSV IMS, Praha 2012, 44 s.

Autorka si za cíl své práce vybrala zajímavé téma rehabilitace obrazu sovětského vůdce J. V. Stalina v očích ruské společnosti, ke které došlo během prezidentské éry Vladimira Vladimiroviče Putina v letech 2000 – 2008.

Zpřístupnění sovětských archivů na počátku 90. let minulého století umožnilo objektivnější poznání sovětské minulosti Ruska a období Stalinovy vlády zvláště. Navzdory tomu koncem století nabylo vnímání J. V. Stalina u značné části ruské společnosti pozitivních rysů a Stalinova éra se dokonce stala předmětem nostalgických vzpomínek. A právě vysvětlení motivů a zjištění příčin tohoto fenoménu si autorka klade za cíl své práce. Vychází při tom z předpokladu, že příčin Stalinovy nové popularity je více, přičemž se je snaží v práci definovat. Autorka se domnívá, že příčiny toho jevu je třeba hledat již v období vlády Borise Nikolajeviče Jelcina, ale jeho skutečný rozvoj je spjat až s vládou jeho nástupce Vladimira Vladimiroviče Putina.

Práce se vedle úvodu, který obsahuje vytyčení tématu, použité metodologie a zhodnocení pramenů a literatury, a závěru skládá ze dvou kapitol. První kapitola je věnována hlavním rysům období vlády Borise Jelcina a souvislostem nástupu Vladimira Putina včetně jeho prvních kroků v prezidentském úřadě, tj. krátce řečeno historickému kontextu, ze kterého fenomén pozitivního vnímání J. V. Stalina v ruské společnosti vychází.

Druhá kapitola pak obsahuje samotné jádro práce – analýzu vnímání Stalina ruskou společností. Kapitola je rozdělena do tří podkapitol. V první podkapitole se autorka zabývá vnímání Stalina prostými Rusy. Vychází při tom zejména z průzkumů veřejného mínění, prováděných oficiálními vládními, jakož i nevládními nezávislými organizacemi. Druhá podkapitola je věnována hodnocení Stalina ruskou odbornou veřejností. Autorka zde analyzuje vybrané texty ruských historiků a dalších odborníků a jejich vystoupení v denním tisku. Třetí podkapitola je pak věnována krokům Putinovy vlády, kterými přispěla k rozvoji fenoménu Stalinovy nové popularity, a jejich pohnutkám.

Autorka dochází k závěru, že příčiny pozitivního nahlížení na J. V. Stalina v Rusku let 2000 – 2008 je třeba hledat ve zklamání z vývoje v 90. letech minulého století, kdy namísto úspěšné transformace země prošla obdobím úpadku a chaosu. Toto zklamání na jedné straně zpochybnilo smysluplnost demokratických hodnot a na druhé straně posílilo sentiment nostalgie po sovětské minulosti. Stalinova éra se v této souvislosti stala synonymem vysoké

prestiže a úspěšné modernizace země. Tento dílem spontánní vývoj však byl z části podpořen i některými stanovisky odborné veřejnosti, jakož i některými konkrétními kroky Putinovy vlády, která začala Stalinova odkazu využívat pro své politické cíle. Výsledkem je převažující, byť v žádném případě nikoliv zcela převládající pozitivní hodnocení osobnosti a doby vlády J. V. Stalina v soudobé ruské společnosti (např. skutečnost, že většina muzeí a památníků věnovaných obětem státního teroru /jak autorka uvádí na s. 18 – 19/ byla zbudována bez oficiálního posvěcení a ze soukromé iniciativy svědčí mj. o tom, že přinejmenším část ruské společnosti snahy o rehabilitaci J. V. Stalina nepřijímá).

Navzdory pečlivému zpracování lze práci vytknout i některé více či méně závažné nedostatky. Např. na s. 10 působí použití pojmu Čečna pro označení Čečenska jako rusismus. Stejně tak nepatřičné je užití hovorového obratu „udílení metálů“ (na s. 30). Na s. 28 pak autorka užívá nesprávný (anglický) přepis jména ruského historika Ivana Doluckého (ve formě Dolutskij). Faktografický omyl naproti tomu představuje autorčino tvrzení na s. 30, podle kterého byla socha zakladatele VČK F. E. Dzeržinského během Putinovy vlády s jeho souhlasem navrácena na Lubjanské náměstí v Moskvě. Socha, odstraněná v roce 1991, nadále spočívá navzdory určitým diskuzím a pokusům prosadit její návrat na původní místo v moskevském Parku umění, společně s ostatními pomníky sovětských exponentů. Rovněž tak lze za sporné považovat tvrzení na s. 35 týkající se „desetiletých stagnace a posléze degradace životní úrovně“ v SSSR. Ta přitom ještě v 70. letech pozvolna rostla a její pokles je spojen až s přelomem 70. a 80. let. Zčásti lze také zpochybnit autorčin popis problémů (na s. 30), kterým musí čelit badatelé při studiu v moskevském Archivu zahraniční politiky MZV RF. Autor tohoto posudku má v mnohém odlišnou zkušenost (z roku 2008), jakkoliv v jeho případě nešlo o studium materiálů k politicky citlivému tématu. S autorkou uváděným přístupem se (nutno ovšem poznamenat, že jen do určité míry) setkal spíše v Ruském státním archivu sociálně-politických dějin (RGASPI).

Jako mnohem podstatnější nedostatek se jeví okolnost, že ve vztahu k analýze textů ruských historiků chybí vysvětlení, jak a podle čeho autorka vybírala jednotlivé analyzované tituly. Např. pokud jde práce ruských autorů, autorka pracuje převážně s překlady a originální práce využívá jen ve velmi omezené míře. Kromě toho si vybírá práce převážně jen jednoho určitého, vůči J. V. Stalinovi shovívavě zaměřeného směru, zatímco o autorech interpretujících Stalinovu éru více kriticky je v práci jen krátká zmínka převzatá ze sekundární literatury. Příslušná část práce (část 2.2.1) proto působí nevyváženě. Stejný problém se týká i analýzy vystoupení ruských odborníků v tisku (část 2.2.2). Není jasné, podle jakého klíče autorka vybrala analyzované statě. Zda provedla úplný průzkum dobového ruského tisku či

pouze sondy k výročím, spojeným se jménem J. V. Stalina, případně zda uplatnila metodu náhodného výběru.

Práce však obsahuje i celou řadu kladných momentů. Je dobře strukturovaná, čtivá a z formálního hlediska (pravopis, stylistika, způsob citace) jí není mnoho co vytknout. V úvodní části autorka definuje vedle použité metodologie i hlavní užívané pojmy. Ve vlastním textu práce si pak klade množství otázek, na které pak v závěru odpovídá. Autorka při tom pracuje s množstvím primárních i sekundárních zdrojů, přičemž bych za velkou přednost označil zejména skutečnost, že si je dobře vědoma jejich omezení (např. skutečnosti, že vychází z prací západních, či na západě působících autorů protikremelského zaměření). V samém závěru práce se autorka také krátce zamýšlí nad důsledky, které může mít trend pozitivní interpretace J. V. Stalina na další vývoj ruské společnosti.

Významnou předností je také skutečnost, že autorka si je, alespoň v zásadě, vědoma snahy Putinovy vlády navazovat na pozitivní tradice různých etap novodobých ruských dějin (tj. že ospravedlňování Stalina není izolovaným jevem, ale součástí širšího procesu budování nové ruské národní identity), jakkoliv se ve své práci omezuje jen na otázku rehabilitace Stalina. V tomto směru se tak práce může stát základem dalšího výzkumu, např. v mgr. studiu (obdobně zajímavou problematikou pro další bádání může být také otázka existence rozdílů mezi vnímáním Stalina samotnými Rusy a ostatními národy a národnostními menšinami dnešního Ruska).

S ohledem na výše uvedené doporučuji bakalářskou práci Barbory Prokopové k obhajobě a navrhuji hodnotit ji známkou *velmi dobře*.

Téma k diskusi během obhajoby: vyjasnit, jakým způsobem a podle jakých kritérií autorka vybírala texty, které následně analyzuje v podkapitole věnované hodnocení Stalinovy éry ruskou odbornou veřejností (podkapitola 2.2).

Dne 4. června 2012

PhDr. Petr Novák